

ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ - ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ομιλία της Ελένης Αλεξανδρή, καθ. Εφαρμογών του ΤΕΙ Αθήνας και προέδρου της Επιτροπής Φύλου και Ισότητας, στην ημερίδα για την ισότητα.

Μελετώντας την ιστορία του ανθρωπίνου γένους, εκείνο που διαπιστώνουμε είναι η ανισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Σε όλες τις εποχές ο άνδρας είναι το κυρίαρχο όν. Αυτός αποφασίζει, αυτός διοικεί μέσα στην οικογένεια αλλά και στις εκδηλώσεις της δημόσιας ζωής.

Οι περισσότερες κοινωνίες αναπτύχθηκαν ως πατριαρχικές. Ο κανόνας της εξέλιξης αυτής ήταν πάντα ο ίδιος, διαφορά στη σωματική δύναμη, μητρότητα, περιορισμένος χρόνος και ικανότητα για κυνήγι στην πρωτόγονη εποχή, περιορισμένος χρόνος για ενασχόληση με τα κοινά στις νεώτερες εποχές οδήγησαν στη πατριαρχική κοινωνία, στη κοινωνία ατόμων υψηλού και χαμηλού επιπέδου, στη κοινωνία του αφέντη και του δούλου, στη κοινωνία η οποία πάντοτε θεωρούσε τον άνδρα σαν κύριο εκπρόσωπο του ανθρωπίνου είδους, την δε γυναίκα σαν κάτι υποδεέστερο όχι 100% άνθρωπο.

Η κοινωνία ήταν λοιπόν πάντοτε του πρώτου και του δεύτερου, του νικητή και του ηττημένου, του αφέντη και του δούλου. Ήταν η ανδροκρατούμενη, η πατριαρχική κοινωνία.

Στην ιστορία υπάρχουν βέβαια και εξαιρέσεις, γυναίκες που αναδείχθηκαν στην διοίκηση, στο εμπόριο ή στα γράμματα. Αυτό όμως έγινε μεμονωμένα, τα παραδείγματα προέρχονται από την ανώτερη κοινωνική τάξη, αποτελούν περιπτώσεις που το ανδρικό κατεστημένο τις επέτρεψε ή τις βοήθησε

γι' αυτό και αποτελούν μόνον μεμονωμένες εξαιρέσεις, δεν αλλάζουν τον κανόνα που πάντοτε απαιτεί καταπιεστές και καταπιεσμένους.

Στην Αρχαία Ελλάδα ο κυρίαρχος στην κοινωνία ήταν ο άνδρας. Ήταν ο αρχηγός της οικογένειας και αυτός που είχε λόγο στα κοινά. Η γυναίκα είχε ως προορισμό την εργασία μέσα στο σπίτι, ύφανση των απαραίτητων για την οικογένεια υφασμάτων, παρασκευή φαγητού, αλλά και έξω από το σπίτι, στα χωράφια αλλά και την ιερή αποστολή να δώσει γνήσιους απογόνους στο σύζυγό της. Βέβαια η διαφοροποίηση ήταν φανερή για την γυναίκα των πλουσίων οικογενειών που είχαν σαν ασχολία την επίβλεψη των σκλάβων, περνούσαν ωραία ζωή, ψώνιζαν στην αγορά, παρακολουθούσαν θεατρικές παραστάσεις, επισκεπτόντουσαν τις φίλες τους.

Η μονογαμία ήταν κοινωνικός κανόνας της εποχής. Η καταπιεσμένη όμως γυναίκα της εποχής εκείνης γρήγορα έχανε την δροσιά της, την θηλυκότητά της, οπότε και το γενικότερο ενδιαφέρον του συζύγου που επιζητούσε το υποκατάστατο, στις γυναίκες που με χρήματα του το πρόσφεραν.

Ο Μένανδρος, ο Σωκράτης, ο Αριστοτέλης και άλλοι στα συγγράμματά τους εκφράζουν τις ιδέες της εποχής δίνοντάς την εικόνα της γυναίκας σαν πολίτη δεύτερης κατηγορίας. Χαρακτηριστική είναι η φράση του Σίμωνιδη «Οι γυναίκες είναι το μεγαλύτερο κακό που δημιούργησε ο θεός. Μπορεί να φαίνονται κάπου κάπου χρήσιμες αλλά γρήγορα αλλάζουν και γίνονται πρόβλημα για τα αφεντικά τους».

Στην Αρχαία Ελλάδα η προίκα αλλά και το διαζύγιο ήταν θεσμοθετημένα. Το τελευταίο μπορούσε να εκδοθεί γρήγορα μόνον αν ο άνδρας το ζητούσε. Στην περίπτωση της γυναίκας δεν ήταν εύκολη υπόθεση, χρειαζόταν πλήρης αναλυτική αιτιολόγηση.

Στη Σπάρτη τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Η γυναίκα δεν ήταν ίση με τον άνδρα, είχε όμως μεγάλους βαθμούς ελευθερίας στη περιουσία, στη διαχείριση των χρημάτων. Τις ελευθερίες αυτές τις είχε διότι ο άνδρας ήταν τον περισσότερο χρόνο απασχολημένος στις στρατιωτικές ασκήσεις αφενοός, και αφετέρου η αντίληψη της σπαρτιατικής κοινωνίας για οικογένεια ολι-

γομελή δεν εξανάγκαζε τις γυναίκες να μένουν δεσμευμένες ατελείωτα χρόνια μέσα στο σπίτι.

Στη Ρώμη, στο Βυζάντιο, στη Τουρκοκρατία τίποτε δεν άλλαξε αναφορικά με το status της γυναίκας στην κοινωνία και την σχέση της με τον άνδρα.

Η κατάσταση άρχισε όμως να αλλάζει με τους αγώνες των ίδιων των γυναικών στο τέλος του 18ου αιώνα και κατά τη διάρκεια του 19ου. Οι αποφασιστικές κινήσεις για την πορεία της ισότητας των δύο φύλων έγιναν από γυναίκες κυρίως της υψηλής κοινωνίας διότι αυτές είχαν την πρόσβαση στην απόκτηση εκπαίδευσης και την δυνατότητα έκφρασης γνώμης διότι ανήκαν σε οικονομικά και κοινωνικά δυνατές οικογένειες.

Στην Ελλάδα, στα μέσα του 19ου αιώνα παρατηρούμε ότι η γυναίκα μη μπορώντας να ζήσει όπως και η Ευρωπαία πλέον στη σκιά των ανδρών, ξεσηκώνεται και αποφασίζει να ζητήσει τα δικαιώματά της. Δεν της αρκεί να παίζει μόνο τον ρόλο της γυναίκας και της μητέρας στο σπίτι. Αρχίζει να μάχεται για την μόρφωσή της και την συμμετοχή της στην κοινωνία. Εμφανίζονται έτσι τα πρώτα γυναικεία περιοδικά όπως η Πηνελόπη, η Εύα, η Κορίνα, η Οικογένεια και τον Μάρτιο του 1887 εκδίδεται η Εφημερίδα των Κυριών για πρώτη φορά στην Αθήνα από την Καλλιρόη Παρρέν. Η εφημερίδα αυτή προτείνει τον τύπο της προοδευτικής Ευρωπαϊκής γυναίκας. Είναι η φωνή της Αθηναίας που μάχεται για την ισότητα των δύο φύλων μέσα στην Ελληνική κοινωνία.

Από τα πρώτα φύλλα της Εφημερίδας των Κυριών, η Παρρέν ζήτησε τον επαναπροσδιορισμό της θέσης της Ελληνίδας μέσα στην οικογένεια και μέσα στην κοινωνία, ξεκινώντας με την πνευματική της χειραφέτηση μέσα από μια πιο συστηματική εκπαίδευση και την οικονομική της χειραφέτηση μέσα από την αμειβόμενη εργασία.

Το γυναικείο ζήτημα τέθηκε για πρώτη φορά επί τάπητος από έναν άνδρα κύρους, τον Βλάσση Γαβριηλίδη ο οποίος άρχισε να δημοσιεύει στην Ακρόπολη τον Ιούνιο του 1896 σειρά άρθρων πάνω στο θέμα αυτό. Η όλη ατμόσφαιρα των συζητήσεων που δημιουργήθηκε πάνω στο «γυναικείο ζήτημα» ενθάρρυναν την Παρρέν να πάρει συνεντεύξεις από επιφανή πρό-

σωπα της ελληνικής κοινωνίας για τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας σ' αυτή. Τα θέματα ήταν η αναγκαιότητα Επαγγελματικής γυναικείας εκπαίδευσης, η εργασία ως βιοποριστικό μέσο, ο διορισμός της σε Δημόσιες Υπηρεσίες, η ίση αμοιβή με τους άνδρες, θέματα που αποτελούσαν γι' αυτήν το γυναικείο ζήτημα.

Με την πάροδο του χρόνου η Παρρέν θεωρήθηκε εκείνη που έθεσε το γυναικείο ζήτημα στην Ελλάδα, κάτι που δεν το δέχθηκε καθόσον υποστήριζε ότι «το ζήτημα δεν το δημιούργησα εγώ, αλλ' εγώ πρώτη είχα το θάρρος να εξεγερθώ και να αγωνισθώ για να αφυπνισθούν οι γυναίκες, να βελτιώσουν την θέση τους και να σώσουν την απειλούμενη υπό κατάρρευση οικογένεια».

Έτσι σιγά-σιγά και έχοντας σαν πρότυπο τις γυναίκες της Ευρώπης ιδρύουν λέσχες που εκεί συζητούν διάφορα θέματα, συμμετέχουν σε γυναικεία συνέδρια, προοδεύουν στον τομέα των επιστημών, παίρνοντας διδακτορικά στην Ιατρική και ασχολούνται ακόμα με την αστρονομία, τον αθλητισμό, κ.ά.

Από το τέλος του 19ου αιώνα, η γυναίκα κατακτά το ένα μετά το άλλο τα ανδρικά επαγγέλματα, διακρίσεις στην επιστήμη, στην τέχνη. Βέβαια η αλλαγή έχει έλθει για πολύ λίγες, για την πλειονότητα όμως των γυναικών το κοινωνικό status και οι διακρίσεις παρέμειναν ίδιες.

Στην πολιτική η γυναίκα στην Ελλάδα το 1930 αποκτά δικαίωμα ψήφου περιορισμένο, στις δημοτικές εκλογές. Το 1949 οι Ελληνίδες αποκτούν το δικαίωμα να είναι υποψήφιες για αξιώματα της δημοτικής αρχής ενώ το 1952 αποκτούν πλήρη εκλογικά δικαιώματα.

Σήμερα, ύστερα από αγώνες 200 ετών δεν μπορούμε να είμαστε περήφανοι ότι φθάσαμε σε μια ιδανική κατάσταση ισορροπίας που αφορά την θέση της γυναίκας στην κοινωνία και τα δικαιώματά της. Έχουμε βέβαια μία αρκετά σημαντική νομοθεσία που ρυθμίζει τα θέματα μόρφωσης και εργασίας των γυναικών και προστασίας της μητρότητας. Η πλήρης ισότητα των φύλων δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτή από την κοινωνία και δεν έχει πεισθεί η οικογένεια.

Η γέννηση ενός κοριτσιού αποτελεί μικρό ή μεγάλο πρόβλημα για τον οικο-

συνέχεια στη σελ. 21 ➔

ΑΓΩΝΕΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ [ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ] ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

⇒ συνέχεια από τη σελ. 20

γένεια, η μόρφωσή του, η επαγγελματική αποκατάσταση, ο γάμος και η δημιουργία οικογένειας.

Η επαγγελματική αποκατάσταση εκτός της περίπτωσης απασχόλησης στο δημόσιο αποτελεί για την γυναίκα μεγάλο πρόβλημα που δημιουργείται από την μεγάλη πιθανότητα σεξουαλικής παρενόχλησης από τους προϊσταμένους ή ακόμη από τους άλλους εργαζομένους όπως επίσης η δύσκολη θέση στην οποία θα περιέλθει η γυναίκα στην περίπτωση εγκυμοσύνης διότι τότε θα συναντήσει πιθανώς την δυσφορία της επιχείρησης που θεωρεί ότι υφίσταται οικονομική ζημιά.

Τα φαινόμενα αυτά μετριαζονται για τις γυναίκες υψηλής μόρφωσης και σε εργασίες που απαιτούν προσωπική μεγάλη μόρφωση και εξειδίκευση. Αυτό σημαίνει ότι η παροχή μόρφωσης στη γυναίκα και γενικότερα στην κοινωνία σε συνδυασμό με την εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας θα φέρει βαθμιαία την απόλυτη εξίσωση των δύο φύλων διότι τότε θα παίζει ρόλο η μόρφωση, το οξύ πνεύμα, η γνώση και εφαρμογή της υψηλής τεχνολογίας όπου ο άνδρας και η γυναίκα θα μπορούν να αποδώσουν το ίδιο διότι η εργασία θα είναι ανεξάρτητη της βασικής τους διαφοράς που είναι η αυξημένη μυϊκή δύναμη των ανδρών σε σχέση με τις γυναίκες.

Θα πρέπει λοιπόν η κοινωνία να φροντίσει για την μόρφωση των γυναικών, να συνεχίσει τη συμπλήρωση της νομοθεσίας που ρυθμίζει θέματα οικογενειακού δικαίου, εργασιακές σχέσεις και θέματα μητρότητας. Συγχρόνως πρέπει να φροντίσει να ενημερώσει πλήρως τους νεαρούς πολίτες κατά την διάρκεια των σπουδών τους ούτως ώστε αργότερα σαν ενεργά μέλη της κοινωνίας να γνωρίζουν άνδρες και γυναίκες που θα μπορούν να βαδίζουν πλέον ισότιμα ως άτομα με ίδιες ικανότητες στο δρόμο της δημιουργίας και της προόδου και της απόλυτης ευτυχισμένης ζωής.

Σύμφωνα με τον παγκόσμιο Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ο γυναικείος πληθυσμός όχι μόνο είναι πολυαριθμότερος αλλά ζει και περισσότερο από τους άνδρες.

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα οι γυναίκες κερδίζουν συνεχώς έδαφος απέναντι στους άνδρες σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, πολιτικής, οι-

κονομικής και καλλιτεχνικής ζωής.

Ιδιαίτερα στην Ελλάδα η πρόοδος των γυναικών είναι περισσότερο από εμφανής. Η παλιά γυναίκα - νοικοκυρά με τα μαύρα που κυριαρχούσε στην επαρχία και στις συνοικίες της Αθήνας έχει δώσει τη θέση της στη γυναίκα - αριστούχο στο γυμνάσιο και στο πανεπιστήμιο, τη γυναίκα επιστήμονα, τη λοχαγό του στρατού, τη γυναίκα πολιτικό.

Η ανάδειξη των γυναικών στο χώρο της πολιτικής είναι περισσότερο από εμφανής. Γυναίκες Πρωθυπουργοί και Πρόεδροι έχουν πλέον αναδειχτεί όχι μόνο σε Ευρωπαϊκές χώρες όπως στη Βρετανία ή τη Νορβηγία αλλά και σε χώρες του Τρίτου Κόσμου όπως στο Πακιστάν (Μπιναζιρ Μπούτο) κ.ά.

Παρ' όλες τις προόδους της γυναίκας, ο γυναικείος πληθυσμός αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα σε χώρες του Τρίτου Κόσμου και ιδιαίτερα στις μουσουλμανικές. Αλλά και σε προηγμένες ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γαλλία υπάρχουν σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο γυναικείος πληθυσμός κυρίως αυτός που προέρχεται από το μεταναστευτικό ρεύμα.

Οι νέες γυναίκες των μεγάλων πόλεων διεξάγουν ένα δύσκολο αγώνα ενάντια στη βίαιη συμπεριφορά που εκδηλώνεται εναντίον τους στο σπίτι ή στον εργασιακό χώρο.

Το πιο παράξενο γεγονός στην ιστορία της γυναίκας και της σχέσης της με το άλλο φύλο για τη διαιώνιση της γενιάς είναι η αδυναμία και των δύο να γνωρίσουν ο ένας τον άλλο. Αν και συμβιώνουν χιλιάδες χρόνια πάνω στη Γη και οι εμπειρίες τους μεταφέρονται προφορικά και γραπτά, δεν έχουν ακόμα γνωρίσει πραγματικά ο ένας τον άλλο. Ο Φρόιντ, που υποτιθέεται ότι είχε αναλύσει τα γυναικεία και ανδρικά συμπλέγματα, προς το τέλος της ζωής του είπε «Τί να θέλει η γυναίκα;», καθώς οι έρευνες του δεν του είχαν δώσει κάποια ικανοποιητική απάντηση. Η ομολογία αυτή επέτρεψε στη Σιμόν ντε Μποβουάρ να υποστηρίξει ότι ο διάσημος ψυχίατρος δεν μπόρεσε να καταλάβει τη γυναίκα.

Το ποσοστό των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό των δυτικών πανεπιστημίων παρουσιάζει μια εντυπωσιακή μεταβολή σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία από το 1969 μέχρι το 2001. Συγκεκριμένα για το ακαδημαϊκό έτος

1969-1970 το ποσοστό αυτό ήταν μόλις 31%. Το ακαδημαϊκό έτος 1975-1976 μετά από πέντε χρόνια, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 38%. Το έτος 1981-1982 το ποσοστό αυτό ανέβηκε στο 41%. Ακολούθως το έτος 1987-1988 το ποσοστό έγινε 50%. Το 1993-1994 το ποσοστό αυτό έγινε 55% και τέλος το 2000-2001 έφθασε το 59%. Τα στατιστικά αυτά δεδομένα δείχνουν ότι σε διάστημα 30 ετών το ποσοστό από 30% έγινε 60% δηλαδή διπλασιάστηκε. Αν σκεφτεί κανείς ότι το 1830 το ποσοστό αυτό δεν έφτανε το 1% και χρειάστηκαν 140 χρόνια για να φθάσει το 30%, ενώ σήμερα έχουμε αύξηση 10% κάθε 10 χρόνια, τότε γίνεται φανερό ότι η υπόθεση της ισότητας προχωράει ήδη με μεγάλες ταχύτητες. Βέβαια η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο φοιτητικό πληθυσμό στο 60% περίπου δε σημαίνει και ότι το ποσοστό αυτό ισχύει για όλες τις σχολές και ειδικότητες. Παραδοσιακά τα κορίτσια ακολουθούν τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες. Το ίδιο συμβαίνει και για τις νομικές επιστήμες στις οποίες η συμμετοχή των κοριτσιών είναι μεγάλη. Στις υπόλοιπες επιστήμες που παραδοσιακά το μεγαλύτερο μέρος του φοιτητικού πληθυσμού ήταν αγόρια τα ποσοστά συμμετοχής των κοριτσιών πολλαπλασιάστηκαν τα τελευταία 30 χρόνια. Στις φυσικές επιστήμες το ποσοστό διπλασιάστηκε ενώ στις επιστήμες μηχανικού και τεχνολογίας το ποσοστό σχεδόν πεπλασιάστηκε.

Γενικότερα στις φιλολογικές σχολές το 80% των σπουδαστών είναι κορίτσια. Στις σχολές Καλών Τεχνών και αρχιτεκτονικής το 50%. Στη Νομική Σχολή το ποσοστό είναι περίπου 50%. Στις Οικονομικές Σχολές το 40%. Στις Φυσικομαθηματικές επιστήμες το ποσοστό είναι μικρό, περίπου 25%. Στις Σχολές του Πολυτεχνείου εκτός Αρχιτεκτονικής, το ποσοστό είναι ελάχιστο στο 5%. Στην Ιατρική Σχολή περίπου 35% ενώ στις Γεωπονοοδοσπονικές σχολές γύρω στο 15%. Αν εξετάσουμε τα ποσοστά των ατόμων που έχουν αποκτήσει κάποιες γνώσεις στον γυναικείο πληθυσμό και αν τα συγκρίνουμε με τα αντίστοιχα ποσοστά που παρουσιάζονται στον αντρικό πληθυσμό θα δούμε ότι δεν υπάρχουν διαφορές α) σ' αυτούς που έχουν απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης β) σ' αυτούς που έχουν απολυτήριο Γυμνασίου και γ) σ' αυτούς που έχουν απολυτήριο Δημοτικού Σχολείου.

Αναφορικά με τα μέλη ΔΕΠ των Πανεπιστημίων της χώρας μας το ακαδημαϊκό έτος 1988-1989 το ποσοστό των γυναικών καθηγητών ήταν 6%. Το έτος 1999-2000 το ποσοστό έγινε 12% και το 2001-2002 13%. Στη βαθμίδα του α-

ναπληρωτή καθηγητή στα ίδια ακαδημαϊκά έτη το ποσοστό ήταν 14%, 23% και 24% αντίστοιχα. Στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή το ποσοστό ήταν αντίστοιχα 22%, 38% και 39%. Στη βαθμίδα του λέκτορα το ποσοστό ήταν 36%, 40% και 38% αντίστοιχα. Αναφορικά με τους μεταπτυχιακούς σπουδαστές το ποσοστό των γυναικών κατά το 2001-2002 ήταν γύρω στο 50%.

Τα στατιστικά στοιχεία από τα Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα δίνουν περίπου την ίδια εικόνα.

Για παράδειγμα στο ΤΕΙ της Αθήνας στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή οι γυναίκες αποτελούν το 44,1% ενώ στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή οι γυναίκες αποτελούν το 41% και στη βαθμίδα του Καθηγητή αποτελούν μόνο το 22%.

Στο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 42,4%, 19,12% και 22,8%.

Τέλος σ' ένα μεγάλο ίδρυμα το ΤΕΙ Πειραιά τα αντίστοιχα ποσοστά είναι ακόμα πιο χαμηλά 11,86%, 11,32% και 12,5%.

Αυτό σημαίνει ότι και στα Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα όπως και στα Πανεπιστήμια το ποσοστό των γυναικών που ανήκει στη πρώτη βαθμίδα του Καθηγητή είναι πολύ χαμηλό ακόμα.

Η συμμετοχή των γυναικών στην Πανεπιστημιακή εκπαίδευση δίνει την δυνατότητα στις γυναίκες να προχωρήσουν σταδιακά στην κατάκτηση και άλλων επαγγελματίων που παραδοσιακά κυριαρχούσαν οι άνδρες ιδίως στα τεχνολογικά προηγμένα επαγγέλματα.

Συνεχίζουν όμως οι γυναίκες να θεωρούνται ικανές σε ορισμένα επαγγέλματα, τα αποκαλούμενα γυναικεία. Βέβαια η πρόοδος είναι μεγάλη και οφείλεται στη μόρφωση των γυναικών, επαγγελματική και επιστημονική, αλλά και στη μεγάλη προσπάθεια για την παροχή γνώσεων αναφορικά με την ισότητα των φύλων. Βέβαια δεν έχει εξαλειφθεί ακόμη η κοινωνική διάκριση που επιβάλλει στις γυναίκες η κοινωνία και η αγορά εργασίας.

Βρισκόμαστε δυστυχώς πολύ μακριά από την εποχή που η γυναίκα θα σταματήσει να βρίσκεται στο περιθώριο από τα κέντρα λήψης αποφάσεων, από την κορυφή της πυραμίδας της διοίκησης στον ιδιωτικό αλλά και στο δημόσιο τομέα. Οι γυναίκες είναι ελάχιστες στις διευθυντικές θέσεις των επιχειρήσεων, πολύ λίγες είναι εκείνες που προχωρούν σε μια επιστημονική σταδιοδρομία και φθάνουν σε ανώτατες θέσεις. Στα ερευνητικά κέντρα και στα πανεπιστήμια, στις ανώτατες βαθμίδες δυστυχώς ακόμη κυριαρχούν οι άνδρες. ■